

УДК 332.021:[338.49:330.342.146]:330.59(477.8)

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В КОНТЕКСТІ ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ*

Васильців Тарас Григорович,

доктор економічних наук, професор,

завідувач відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів,

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», Львів, Україна;

e-mail: tgvas77@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-2889-6924

Біль Мар'яна Михайлівна,

доктор економічних наук, старший науковий співробітник,

старший науковий співробітник відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів,

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», Львів, Україна;

e-mail: bmm1983@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-4979-4019

Бачинська Марія Володимирівна,

кандидат економічних наук,

науковий співробітник відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів,

ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України», Львів, Україна;

e-mail: maricka1104@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-4589-308X

Анотація. Розглянуто базові характеристики якості життя населення. Узагальнено аспекти розвитку соціальної інфраструктури регіону. Визначено пріоритети соціальної інфраструктури та особливості функціонування її елементів у Карпатському регіоні. Відповідно до особливостей соціальної інфраструктури саме в Карпатському регіоні встановлено, що організація соціальної інфраструктури має свою територіальну специфіку та повинна охоплювати збалансованість і взаємозв'язок функціонування її елементів у системі господарського комплексу регіону; забезпечувати свою комплексність на державному, регіональному і місцевому рівнях, потрібну кількість та оптимальність розмірів об'єктів для забезпечення населення соціальними послугами, відповідність наявного стану та технічного оснащення об'єктів до потреб населення. Сформовано напрями та інструменти регіональної політики розвитку соціальної інфраструктури в контексті поліпшення якості життя населення, які мають вагомий вплив на задіяння екологічних і соціальних детермінант її поліпшення, оскільки безпосереднє завдання соціальної інфраструктури — це створення середовища якісної життєдіяльності людей, що охоплює такі сфери, як освіта, охорона здоров'я, культура, транспорт, житлове і комунальне господарство. Визначено очікувані результати реалізації інструментів розвитку соціальної інфраструктури в контексті поліпшення якості життя населення Карпатського регіону в розрізі таких напрямів: ефективне використання оздоровчо-рекреаційного потенціалу Українських Карпат; розвиток транскордонного співробітництва у сфері поліпшення соціальної інфраструктури і захисту довкілля; перехід до смарт-орієнтованого розвитку житлово-комунального господарства; поліпшення транзитного потенціалу територій Карпатського регіону; збереження і поліпшення культурного середовища.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, якість життя населення, Карпатський регіон України, напрями та інструменти регіональної політики, соціо-екологічні детермінанти.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 1; бібл.: 10.

REGIONAL POLICY OF SOCIAL INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF IMPROVING THE QUALITY OF LIFE OF THE POPULATION OF THE CARPATHIAN REGION OF UKRAINE

Vasylytsiv Taras,

Doctor of Economics, Professor,

Head of the Department of Problems of Social and Humanitarian Development of the Regions
of the State Institution «Institute of Regional Research named after M. I. Dolishnyi

of the NAS of Ukraine», Lviv, Ukraine;

e-mail: tgvas77@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-2889-6924

* У рамках виконання наукового проекту «Якість життя населення Карпатського регіону України: екологічні та соціальні детермінанти» (державний реєстраційний номер 0121U111772).

Bil Mariana,

Doctor of Economics, Senior Researcher,
Senior Researcher of the Department of Social and Humanitarian Development of the Regions,
State Institution «Institute of Regional Research named after M. I. Dolishnyi
of the NAS of Ukraine», Lviv, Ukraine;
e-mail: bmm1983@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-4979-4019

Bachynska Mariia,

Ph. D. in Economics,
Researcher of the Department of Social and Humanitarian Development of the Regions,
State Institution «Institute of Regional Research named after M. I. Dolishnyi
of the NAS of Ukraine», Lviv, Ukraine;
e-mail: maricka1104@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-4589-308X

Abstract. The article deals with the basic characteristics of the living standards of population. The work consolidates aspects of the social infrastructure development in a region. The priorities of social infrastructure and peculiarities of its elements performance in Carpathian area are described. It primarily concerns mountainous location of a great number of settlements. Therefore, the specificity of the social infrastructure development in that region involves remoteness of many settlements from administrative and economic centers, problematic access to some services of social and economic character for conformable living. Peculiarities of the social infrastructure development in Carpathian area and their impact of the living standards of population directly depend on climate conditions, particularly weather and natural phenomena. Considering peculiarities of the social infrastructure in Carpathian area, it is determined that organization of social infrastructure in the region has its territorial specificity and should consider the balance and relationship of its elements performance in the system of economic complex of the region; its complex nature should be supported at the state, regional, and local levels; as well as the required number and optimal size of the objects to supply population with social services should be supplied; compliance of the actual conditions and technical equipment with the population's demands should be provided. The research substantiates directions and tools of the regional policy concerning the social infrastructure development in context of improvement of the population's living standards, which significantly influence involvement of ecological and social determinants of its improvement, because the primary task of the social infrastructure is to create an appropriate environment for human living that covers such spheres as education, healthcare, culture, sport, residential and public economies. The author of the research identifies expected outcomes from implementation of the instruments of the social infrastructure development in terms of improvement of the living standards of the Carpathian area population in terms of the following areas: effective use of health and recreational potential of the Ukrainian Carpathians; development of cross-border cooperation in the field of improving social infrastructure and environmental protection; transition to smart-oriented development of housing and communal services; improving the transit potential of the Carpathian region; preservation and improvement of the cultural environment.

Keywords: social infrastructure, living standards of population, Carpathian area of Ukraine, directions and tools of regional policy, social and ecological determinants.

JEL Classification I31, I38, R19, R58

Formulas: 0; fig.: 1; tabl.: 1; bibl.: 10.

Вступ. Зважаючи на виклики сьогодення, саме збереження належної якості життя, зокрема створення комфортних і безпечних умов проживання, є найпріоритетнішим напрямом державної політики на всіх рівнях і, безумовно, актуальним питанням для дослідження. Якість життя населення охоплює різні аспекти соціально-економічного розвитку Карпатського регіону України, серед яких — забезпечення доступності та якості послуг охорони здоров'я, якісної освіти, популяризація здорового способу життя, розвиток регіонального ринку праці, розбудова соціальної інфраструктури, зміцнення безпеки і чисте довкілля.

Саме розвиток соціальної інфраструктури та ефективне функціонування її елементів має визначний вплив на зростання якості життя, оскільки безпо-

середнє завдання соціальної інфраструктури — створення середовища якісної життєдіяльності людей, що охоплює такі сфери, як освіта, охорона здоров'я, культура, транспорт, житлове і комунальне господарство.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Наукові дослідження щодо поняття соціальної інфраструктури, спрямованої на створення умов для комфортного проживання населення, є популярними серед багатьох науковців, зокрема, таких, як: О. Макарова [1], В. Новіков [2], М. Откидач [1], У. Садова, Л. Семів, Л. Шпак [3], Л. Шаульська [4] та інших. Існує багато публікацій, в яких розглядаються сутність, складові соціальної інфраструктури.

Визначення різних авторів щодо соціальної інфраструктури відрізняються один від одного (табл.).

Таблиця 1

**Підходи до вивчення поняття «соціальна інфраструктура»
у науковій літературі**

Автор	Визначення
Вітренко Н. М.	Соціальна інфраструктура — це особливий комплекс галузей народного господарства, таких як освіта, охорона здоров'я, культура, мистецтво, житлове і комунальне господарство, торгівля та інші.
Шаблій О. І.	Соціальна інфраструктура — це комплекс закладів, установ та підприємств виробничої і невиробничої сфер господарства, які виконують специфічні суспільні функції, безпосередньо спрямовані на задоволення особистих матеріальних і духовних потреб людей з метою підвищення їхнього життєвого рівня.
Дорогунцов С. І.	Соціальна інфраструктура — це стійка сукупність матеріальних елементів, які створюють умови для раціональної організації основних видів діяльності людини — виробничої, суспільно-політичної, культурної і сімейно-побутової. Це система закладів і організацій, які забезпечують умови для раціональної організації діяльності людей у сфері виробництва, суспільно-політичному житті, сфері культури, сім'ї, побуту.
Сафронов Н. А.	Соціальна інфраструктура — сукупність галузей і підприємств, які функціонально забезпечують нормальну життєдіяльність населення. Включає насамперед пасажирський транспорт, особливо міський, різні міські інженерні споруди і комунікації, мережі водо- і енергопостачання, каналізації, телефонні мережі й т. п., у ширшому аспекті — комунально-побутове господарство міст і населених пунктів узагалі.
Швайка Л. А.	Соціальна інфраструктура — сукупність галузей народного господарства, діяльність яких зорієнтована на задоволення соціально-культурних, духовних та інтелектуальних потреб людини.
Дідківська Л. І.	Соціальна інфраструктура — система галузей народного господарства, діяльність яких спрямована на задоволення соціально-культурних, духовних та інтелектуальних потреб людини.

Примітка. Складено за [5].

Однак майже в усіх визначеннях зауважується, що ця складова якості життя населення формує таке середовище, яке забезпечує гармонійний розвиток особистості, сприяє зростанню добробуту населення на загальнодержавному рівні та зовсім не розглядається і не вивчається на регіональному та місцевому рівнях, що зумовлює затребуваність і актуальність проведеного дослідження.

Метою дослідження є визначення напрямів та інструментів розвитку регіональної політики розвитку соціальної інфраструктури в контексті активізації соціо-екологічних детермінант поліпшення якості життя населення Карпатського регіону України.

Результати дослідження. Карпатський регіон України географічно представлений територією Українських Карпат, Закарпаттям і Прикарпаттям, його області мають свої особливості у формуванні соціальної інфраструктури. Передусім це розташування значної частини населених пунктів на гірській території. Тому специфікою розвитку соціальної інфраструктури тут є віддаленість частини населених пунктів від адміністративних й економічних центрів, проблеми доступності до отримання низки послуг соціального й економічного характеру для комфортної життєдіяльності населення. Особливості розвитку соціальної інфраструктури Карпатського регіону та їхній вплив на якість життя населення безпосередньо залежать також від клімату, зокрема погодних умов і природних явищ.

З другого боку, прикордонне розташування Карпатського регіону України має свої переваги, такі як сусідство із країнами Європейського Союзу, збережені національні, релігійні, культурні традиції та автентичні звичаї і промисли. Вони відкривають перспективи економічної та транскордонної співпраці, обміну та залучення знань, досвіду, нових технологій,

інвестицій, а також сприяють розвитку туризму й рекреації, створенню додаткових робочих місць на регіональному ринку праці, розвитку споживчих ринків та підприємницької діяльності, відповідно, слугують чинниками поліпшення якості життя населення.

Стабільний соціально-економічний розвиток регіону залежить також і від екологічних факторів та збереження екосистеми Карпатського регіону України. Соціальна інфраструктура при цьому має розбудовуватись: з урахуванням додаткових екологічних загроз і специфічних природних умов, екологічних пріоритетів розвитку територій, не спричиняючи надмірного впливу на довкілля, з використанням новітніх ресурсоощадних технологій.

Модернізація соціальної інфраструктури в руслі активізації соціальних й екологічних детермінант поліпшення якості життя населення Карпатського регіону України потребує реалізації інструментів регіональної політики за напрямками: ефективне використання оздоровчо-рекреаційного потенціалу Українських Карпат; збереження і поліпшення культурного середовища; розвиток транскордонного співробітництва у сфері поліпшення соціальної інфраструктури та захисту довкілля; поліпшення транзитного потенціалу територій Карпатського регіону; перехід до смарт-орієнтованого розвитку житлово-комунального господарства.

Відтак, напрям «Ефективне використання оздоровчо-рекреаційного потенціалу Українських Карпат» передбачає реалізацію інструментів з модернізації мережі об'єктів санаторно-курортної галузі, стимулювання розвитку та нарощування обсягів діяльності суб'єктів туристичного бізнесу, популяризації нових і маловідомих рекреаційно-оздоровчих центрів, територій.

Модернізація мережі об'єктів санаторно-курортної галузі є необхідною умовою для підвищення

ефективності використання оздоровчо-рекреаційного потенціалу Українських Карпат і дозволить відновити діяльність об'єктів, які не функціонують у повному обсязі.

Реалізація цього інструменту потребує таких заходів з боку органів влади: залучення коштів вітчизняних і зарубіжних інвесторів для модернізації об'єктів та створення мережі нових лікувально-відпочинкових комплексів шляхом розміщення інформації на інвестиційних порталах та форумах; упровадження нових технологій для поліпшення якості відпочинково-оздоровчих послуг шляхом стимулювання співпраці суб'єктів туристичного і санаторно-курортного бізнесу, створення кластерів, кооперацій; підтримка бізнес-проектів місцевих громад щодо модернізації об'єктів санаторно-курортної галузі та довколишньої території шляхом спільної участі з органами державної влади в конкурсах, грантах міжнародних організацій (зокрема програмах секторальної підтримки ЄС за участі Міністерства розвитку громад та територій України);

Інструмент стимулювання розвитку і нарощування обсягів діяльності суб'єктів туристичного бізнесу спрямований на досягнення збільшення обсягу туристичного потоку на теренах Карпатського регіону України задля подальшого підвищення інвестиційної привабливості територій, у т. ч. оздоровчо-рекреаційних об'єктів.

Для цього органам регіональної та місцевої влади потрібно здійснити заходи: з підтримки бізнесових і громадських проектів зі створення сприятливих умов для туристичного бізнесу; створення і налагодження роботи туристичних інформаційних центрів з метою надання інформації (наявність місць у готелях, популярні екскурсії, заклади харчування, розклади руху транспорту); підтримки бізнес-проектів для креативних і тематичних напрямів (оздоровчих, релігійних, спортивних, екологічних) туристичної діяльності відповідно до особливостей конкретної території; підтримка і популяризація вебпорталів щодо туристичного, історико-культурного, природного потенціалу територій і послуг суб'єктів туристичного бізнесу.

Інструмент стимулювання та популяризації нових і маловідомих населених пунктів із рекреаційно-оздоровчими можливостями має на меті їх популяризацію та включення до загальної системи оздоровчо-рекреаційного потенціалу Карпатського регіону України.

Вирішення цього завдання потребує здійснення заходів за напрямками: здійснення заходів з розкриття туристичного (природного, рекреаційного, історико-культурного) потенціалу маловідомих населених пунктів — проведення шляхом фестивалів, комунікативних заходів, розміщення інформації в соціальних мережах; відновлення туристичних (пішохідних, вело-, еко-) маршрутів у віддалених місцях і поліпшення поліпшення їхнього інфраструктурного забезпечення (маркування маршрутів, об'єкти харчування

і тимчасового перебування); розроблення та розміщення в інформаційних системах дорожніх онлайн-карт територіального розміщення та можливостей транспортної доступності до малонаселених пунктів.

Реалізація заходів за напрямом «Збереження та поліпшення культурного середовища» спрямована на задіяння культурних, етнічних та інших чинників для зміцнення соціальної згуртованості населення і розвитку соціо-екологічної культури.

Збереження культурної спадщини (звичаїв і традицій) етнічних груп Українських Карпат (горян — бойків, гуцулів, лемків, ополян, русинів та ін.) є питанням збереження національної ідентичності, відповідальності за відновлення етнічних особливостей населення Карпатського регіону.

Тому для задіяння цього важливого інструменту потрібні заходи: сприяння та заохочення наукових досліджень щодо звичаїв і традицій етнічних груп Українських Карпат, народних ремесел тощо; підтримка громадських організацій у заходах з розбудови інфраструктури культури, що дозволить зберігати, відновлювати та популяризувати звичаї і традиції етнічних груп (музеї, скансени, етносадиби, етноколиби); застосування інструментів державно-приватного партнерства та міжнародної співпраці для збереження звичаїв і традицій лемків, бойків, інших етнічних груп українців, які проживають як в Україні, так і на території Польщі, Словаччини, Румунії, Молдови.

Збереженню культурної спадщини сприятиме й реалізація інструменту підтримки та заохочення культурних проектів (фестивалів, ярмарків, виставок, конкурсів), особливо тих, що розкривають історико-етнічний колорит Українських Карпат.

Для цього можуть бути реалізованими заходи: започаткування нових етнофестивалів і посилення етнокультурної складової діючих фестивалів [«Славське Фанк», «Карпати Talent Fest» (Яремче), «Карпати Фест» (Мукачеве), Гуцульський фестиваль (Вижниця)]; підтримка діючих [«Лемківська ватра», «Лудинє» (Косів)], етнофестивалів і тематичних фестивалів [середньовічної культури «Ту Стань!», «Срібний Татош» (Чинадієве)], фестивалів здорового способу життя [йоги «Carpathian Yoga Fest» (Ізки), байк-фесту «Дикий вогонь» (Яремче)], ковальського мистецтва і народних промислів [«Гамора» (Іршава) щодо вина, пивоваріння, сиру, меду]; сприяння проведенню ярмарків, у тому числі виставок і конкурсів для популяризації культури та етнічного колориту Українських Карпат, зокрема шляхом їх внесення до переліку обов'язкових заходів на рівні регіональних органів влади за наявності достатніх місцевих ініціатив. У доповнення слід реалізувати інструмент створення креативних просторів та центрів молодіжної діяльності, що, попри проведення культурно-мистецьких заходів, сприятиме самореалізації зниженню еміграції населення, зокрема молоді, та зовнішній трудовій міграції.

Для цього органам регіональної та місцевої влади потрібно здійснити низку заходів: підтримка та сприяння в залученні фінансування соціальних проєктів з утворенням на їхній базі креативних молодіжних просторів (хабів), особливо на базі старих кінотеатрів, закладів культури і спорту; підтримка ініціатив креативних молодіжних просторів щодо проведення різних заходів — майстер-класів, навчання, зустрічей, культурно-мистецьких і спортивних подій та організація і проведення спортивних заходів, марафонів здорового способу життя; сприяння волонтерським заходам учасників креативних молодіжних просторів щодо благодійництва, догляду за потребуючими особами тощо; створення онлайн-проєктів, на кшталт віртуального еко-культурного маршруту «Тарутинський степ» та «Освітньо-ігрової VR платформи «Артефакти фортеці Тустань», що можуть реалізовуватись за підтримки Українського культурного фонду і Державного фонду регіонального розвитку; підтримка проведення всеукраїнських і регіональних таборів, злетів, вишколів та інших молодіжних (патріотичних, релігійних) громадських організацій у населених пунктах Карпат із залученням місцевої молоді.

Карпатський регіон України має також значний потенціал для задіяння соціо-екологічних чинників якості життя в частині використання транскордонного співробітництва, зокрема щодо поліпшення соціальної інфраструктури і захисту довкілля.

Для його використання, по-перше, потрібний розвиток співпраці в межах нових спільних проєктів, програм і заходів з учасниками транскордонного співробітництва зарубіжних країн. Тому органам влади доцільно реалізовувати заходи з поліпшення соціальної інфраструктури та захисту довкілля: розвитку мережі організацій, з реалізації проєктів транскордонного співробітництва, зокрема у сфері поліпшення соціальної інфраструктури і захисту довкілля; підтримки на регіональному рівні проєктів, програм та заходів, у т. ч. програм «Дім Європи», «Креативна Європа», «Польща — Білорусь — Україна», за рахунок фінансових інструментів ЄС (Європейський інструмент сусідства) та фінансових установ ЄС (Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку); реалізація програм прикордонного співробітництва Interreg NEXT на зовнішніх кордонах ЄС, щодо навколишнього середовища, охорони здоров'я і культури, економічного та туристичного співробітництва з партнерами сусідніх країн за сприяння фінансуванню — Інструменту розвитку сусідства та міжнародного співробітництва (NDICI) та Європейського фонду регіонального розвитку (ERDF).

По-друге, важливо створювати спільні вебпортали транскордонних суб'єктів для координації реалізації спільних проєктів у сфері поліпшення соціальної інфраструктури і захисту довкілля. Це дозволить досягти кращої комунікації учасників транскордонної

співпраці, обміну даними щодо чинних проєктів і програм, можливостями переліку заходів та обміну досвідом.

Для цього варто використати можливості об'єднань єврорегіонального співробітництва (Асамблеї українських прикордонних регіонів та єврорегіонів, Консультативно-дорадчої ради з питань транскордонного співробітництва) для надання інформаційно-консультативної підтримки.

Як продовження політики у визначеному руслі можуть слугувати заходи у сфері використання транзитного потенціалу територій Карпатського регіону, ідеться як про внутрірегіональне, внутрідержавне, так і транскордонне транспортне сполучення.

У частині розвитку системи та інфраструктури автотранспортних перевезень пасажирів на локальному рівні важливо забезпечити: поліпшення організації та логістики транспортної системи на внутрішньорегіональному і місцевому рівнях; ініціювання перед Міністерством інфраструктури України реалізації проєктів щодо поліпшення інфраструктури транспортної системи віддалених населених пунктів гірських територій; розвиток електронних інформаційно-комунікаційних систем руху в системі транспортних перевезень пасажирів.

Важливо розбудувати й внутрішньорегіональну мережу електротранспорту.

Для цього органам регіональної та місцевої влади варто здійснити низку заходів, а саме: залучення зовнішніх інвестицій, кредитів у модернізацію автотранспортних парків, їх перетворення на електропарки, поліпшення умов перевезення пасажирів на кшталт реалізації Фінансової угоди (Проєкт «Міський громадський транспорт України» між Україною та Європейським інвестиційним банком); розвиток міського електричного транспорту з метою поліпшення якості надання послуг громадянам у містах і між населеними пунктами шляхом оновлення трамваїв, тролейбусів, формування відповідної інфраструктури, зокрема створення мережі швидкісних електрозарядних станцій. Для поліпшення транзитного потенціалу Карпатського регіону України органи влади можуть використати й можливості співпраці з ЄС щодо розвитку транспортної системи регіону. Особливо це стосується залізничного сполучення. Це дасть можливість оновити міжрегіональну і національну транспортну систему відповідно до стандартів якості ЄС, поліпшити якість перевезень населення.

Для цього органам регіональної та місцевої влади варто здійснити низку заходів, а саме: ініціювання про започаткування нових швидкісних залізничних маршрутів між Україною і країнами ЄС; розвиток та впровадження високошвидкісних магістралей 5-го покоління (HSR), Maglev та Hyperloop за сприяння Міжнародного союзу залізниць; облаштування нових швидкісних поїздів старт-технологіями, зокрема

в забезпеченні автоматичного керування (безпілотники) та комфортного проїзду для пасажирів; розроблення та впровадження геоінформаційної системи розподілу пропускної спроможності залізничної інфраструктури (GIS).

Одним з ключових аспектів якості життя населення є стан та якість функціонування системи житлово-комунального господарства. Сучасні тренди її роз-

витку передбачають перехід до смарт-орієнтованого розвитку, за рахунок якого забезпечується розумні: мобільність населення, використання ресурсів; управління відходами, енергоощадність, доступна освіта й медичне забезпечення будівлі й житло, безпека.

Перелічені далі напрями та інструменти регіональної політики розвитку соціальної інфраструктури представлено на рис.

Напрями	Інструменти	Очікувані результати
<i>Ефективне використання оздоровчо-рекреаційного потенціалу Українських Карпат</i>	- модернізація мережі об'єктів санаторно-курортної галузі; - стимулювання розвитку та нарощування обсягів діяльності суб'єктів туристичного бізнесу; - стимулювання та популяризації нових і маловідомих населених пунктів з рекреаційно-оздоровчими можливостями	1. Поліпшення забезпеченості населення регіону ресурсами рекреаційного потенціалу 2. Залучення ресурсів транскордонної співпраці у проекти охорони навколишнього природного середовища та забезпечення сталого розвитку 3. Формування ефективних ресурсоощадних систем управління життєдіяльністю населених пунктів 4. Модернізація транспортної системи регіону засобами використання його транзитного потенціалу 5. Поліпшення соціально-економічної привабливості регіону через популяризацію культурної спадщини
<i>Розвиток транскордонного співробітництва у сфері поліпшення соціальної інфраструктури та захисту довкілля</i>	- розвиток співпраці та реалізація нових спільних проєктів, програм з учасниками транскордонного співробітництва у сфері поліпшення соціальної інфраструктури і захисту довкілля; - створення вебпорталів транскордонних територій у сфері поліпшення соціальної інфраструктури та захисту довкілля	
<i>Перехід до смарт-орієнтованого розвитку житлово-комунального господарства</i>	- стимулювання залучення бізнесу та населення до участі в енергоощадних проєктах інфраструктури населених пунктів; - грантова підтримка стартапів з впровадження ІКТ у функціонування елементів вулично-дорожнього господарства, енергетики, інженерних мереж; - впровадження смарт-технологій в організацію житлово-комунального господарства, зокрема у водопостачання, опалення, освітлення	
<i>Поліпшення транзитного потенціалу територій Карпатського регіону</i>	- поліпшення співпраці з ЄС щодо розвитку транспортної системи, зокрема залізничного сполучення; - розвиток системи та інфраструктури автотранспортних перевезень пасажирів (локальний рівень); - розвиток і розбудова внутрішньорегіональної мережі електротранспорту	
<i>Збереження і поліпшення культурного середовища</i>	- збереження культурної спадщини етнічних груп Українських Карпат; - підтримка і заохочення проведення нових культурно-масових заходів, проєктів; - створення креативних просторів і центрів молодіжної діяльності для культурно-мистецьких заходів, розвитку інститутів здорового способу життя	

Рис. Напрями стимулювання поліпшення якості життя населення Карпатського регіону України

Примітка. Складено авторами.

Упровадження смарт-орієнтованого підходу до функціонування систем житлово-комунального господарства в областях Карпатського регіону України потребує:

по-перше, стимулювання залучення бізнесу та населення до участі в енергоощадних проєктах інфра-

структури населених пунктів шляхом сприяння створенню креативних індустрій та платформ координації креативного потенціалу регіону через хаби, акселератори, бізнес-інкубатори, творчі простори і творчі платформи, громадські простори, освітні і креативні кластери; залучення інвестицій та організації заходів

з просування видів економічної діяльності, в яких застосовуються смарт-технології; підтримки проєктів з акумуляції енергії та балансування електромереж завдяки впровадженню розумних технологій;

по-друге, грантової підтримки стартапів з впровадження інформаційних технологій у функціонування елементів вулично-дорожнього господарства, енергетики, інженерних мереж за рахунок сприяння впровадженню проєктів зі створення та інтеграції технології «розумних мереж» у єдиних енергетичних та інженерних системах; підтримки реалізації проєктів інноваційних стартапів на базі Tech StartUp School, допомоги в залученні інвестицій та комерціалізації результатів упровадження інформаційних технологій; створення креативних просторів та центрів молодіжної діяльності із започаткування стартапів у функціонуванні вулично-дорожнього господарства;

по-третє, упровадження смарт-технологій у систему житлово-комунального господарства, зокрема у водопостачання та опалення, освітлення та керування побутовими приладами, через підтримку впровадження населенням технологій «розумних будинків», зокрема здійснення контролю водопостачання та опалення, освітлення та керування побутовими при-

ладами; створення житлово-комунальних кластерів, організованих для спільного фінансування та обміну досвідом у сфері використання інновацій і розумних технологій; формування інтерактивної карти розбудови смарт-інфраструктури в населених пунктах областей Карпатського регіону України.

Висновки. Отже, завдяки реалізації інструментів регіональної політики розвитку соціальної інфраструктури за визначеними напрямками вдасться значно поліпшити якість життя населення Карпатського регіону, зокрема очікуваними результатами реалізації визначених інструментів буде позиціонування громад Українських Карпат на культурній мапі України як унікальних зі своїми звичаями і традиціями, що сформувались унаслідок специфічних умов проживання, історичних подій, а завдяки ефективному використанню можливостей транскордонного співробітництва може стати не лише залучення істотного додаткового фінансового, організаційного та інноваційного ресурсу, а й включення територій Карпатського регіону України у європейську систему заходів з модернізації соціальної інфраструктури, забезпечення екологічної рівноваги, сталого розвитку та якості життя населення загалом.

Література

1. Новіков В. М., Макарова О. В., Откидач М. В. Державне інвестування в соціальний розвиток (інфраструктурний аспект) / Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи. Київ, 2020. 89 с.
2. Новіков В. М. Бюджетний ризик: зміст та регулювання у соціальній інфраструктурі. *Демографія та соціальна економіка*. 2018. № 1. С. 73—86.
3. Шпак Л. О. Соціальна інфраструктура як складова соціально-економічного розвитку регіону. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. Економіка і менеджмент. 2016. № 1. С. 5—8.
4. Шаульська Л. Проблеми та напрями формування концептуальних засад соціальної держави. *Україна: аспекти праці*. 2005. № 1. С. 41—47.
5. Богун К. В. Роль соціальної інфраструктури у формуванні позитивного іміджу міста. *Ефективна економіка*. 2013. № 3. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1891>.
6. Мікула Н. А., Толкованов В. В. Транскордонне співробітництво : посібник. Київ : «Крамар», 2011. 259 с.
7. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2021—2027 роки : затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 408 від 14 квітня 2021 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-п#Text>.
8. Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1353-р від 28 жовтня 2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-р#n10>.
9. Механізми забезпечення ефективного використання туристично-рекреаційного потенціалу гірських районів західних регіонів України : аналітична записка. Київ : Національний інститут стратегічних досліджень. URL : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/regionalniy-rozvitok/mekhanizmi-zabezpechennya-efektivnogo-vikoristannya-turistichno>.
10. Культура. Туризм. Регіони / Український культурний фонд. URL : https://ucf.in.ua/m_programs/5f8048d50aa0bb6e4665c9b3.

References

1. Novikov, V. M., Makarova, O. V., & Otkydach, M. V. (2020). *Derzhavne investuvannia v sotsialnyi rozvytok (infrastrukturnyi aspekt)* [State investment in social development (infrastructural aspect)]. Kyiv [in Ukrainian].
2. Novikov, V. M. (2018). *Biudzhetniy ryzyk: zmist ta rehulivannia u sotsialnii infrastrukturi* [Budget risk:

- content and regulation in social infrastructure]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika — Demography and social economy*, 1, 73—86 [in Ukrainian].
3. Shpak, L. O. (2016). Sotsialna infrastruktura yak skladova sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehionu [Social infrastructure as a component of socio-economic development of the region]. *Visnyk Skhidnoievropeiskoho universytetu ekonomiky i menedzhmentu. Ekonomika i menedzhment — Bulletin of the Eastern European University of Economics and Management. Economics and Management*, 1, 5—8 [in Ukrainian].
4. Shaulska, L. (2005). Problemy ta napriamy formuvannia kontseptualnykh zasad sotsialnoi derzhavy [Problems and directions of formation of conceptual bases of the social state]. *Ukraina: aspekty pratsi — Ukraine: aspects of work*, 1, 41—47 [in Ukrainian].
5. Bohun, K. V. (2013). Rol sotsialnoi infrastruktury u formuvanni pozytyvnoho imidzhu mista [The role of social infrastructure in the formation of a positive image of the city]. *Efektivna ekonomika — Efficient economy*, 3. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1891> [in Ukrainian].
6. Mikula, N. A., & Tolkovanov, V. V. (2011). *Transkordonne spivrobitnytstvo [Transborder cooperation]*. Kyiv: Kramar [in Ukrainian].
7. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2021). *Derzhavna prohrama rozvytku transkordonnoho spivrobitnytstva na 2021—2027 roky: postanova № 408 vid 14 kvitnia 2021 r. [State Program for the Development of Cross-Border Cooperation for 2021—2027: Resolution № 408 dated April 14, 2021]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-п#Text> [in Ukrainian].
8. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2020). *Stratehiia tsyfrovoy transformatsii sotsialnoi sfery: rozporiadzhennia № 1353-r vid 28 zhovtnia 2020 r. [Strategy of digital transformation of the social sphere: order № 1353-r dated October 28, 2020]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-п#n10> [in Ukrainian].
9. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. (n. d.). *Mekhanizmy zabezpechennia efektyvnoho vykorystannia turystychno-rekreatsiinoho potentsialu hirskykh raioniv zakhidnykh rehioniv Ukrainy: analitychna zapyska [Mechanisms to secure efficient use of the tourism-recreational potential of mountainous districts of the western regions of Ukraine: analytical review]*. Kyiv. Retrieved from <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/regionalniy-rozvitok/mekhanizmi-zabezpechennya-efektivnogo-vikoristannya-turistichno> [in Ukrainian].
10. Ukrainskyi kulturnyi fond. (n. d.). *Kultura. Turyzm. Rehiony [Culture. Tourism. Regions]*. Retrieved from https://ucf.in.ua/m_programs/5f8048d50aa0bb6e4665c9b3 [in Ukrainian].